

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ

Забезпечення стабільних темпів економічного зростання будь-якої країни неможливе без проведення активної інвестиційної політики. Одним із її перспективних напрямів в Україні можна назвати ефективне використання коштів недержавних пенсійних фондів (НПФ).

Відповідно до головної мети діяльності будь-якого НПФ, пов'язаної з виплатами пенсій згідно з укладеними договорами з вкладниками, перед фондом постає завдання інвестування пенсійних резервів і одержання доходу в розмірі, достатньому для планованих виплат. Тобто, діяльність НПФ полягає в акумулюванні активів його учасників та збереженні їхніх обсягів і вартості шляхом проведення інвестиційної діяльності. Розміщення пенсійних резервів у цій ситуації є засобом захисту від інфляції. Тому принципове значення має досягнення необхідного рівня прибутковості з урахуванням рівня інфляції. Саме на це спрямовується інвестиційна політика кожного фонду.

НПФ функціонують як неприбуткові організації (непідприємницькі товариства), оскільки їх безпосередні засновники не отримують доходу або прибутку від власної діяльності, крім покриття витрат на її організацію. Тобто отримання прибутку від інвестиційної діяльності засновниками НПФ не передбачається. Натомість дохід від неї розподіляється між учасниками фонду, що й дає змогу нівелювати рівень інфляції, а також збільшувати загальний обсяг активів. Основні положення інвестиційної політики НПФ ґрунтуються на необхідності оптимізації портфеля інвестицій при дотриманні вимог надійності й платоспроможності фонду. Це досягається завдяки дотриманню принципів: диверсифікованості, прибутковості, ліквідності й зворотності; достатності коштів фонду для покриття взятих зобов'язань; обмеження ризику вкладень.

З метою зменшення ризиків зазнавання збитків від інвестиційної діяльності, законодавством встановлено обмеження щодо вкладення НПФ коштів у різні види цінних паперів:

Недержавні пенсійні фонди належать до найконсервативнішого типу інституційних інвесторів. Нові фінансові інструменти, інвестування в які може бути рекомендоване для НПФ, мають відповідати досить жорстким вимогам. Довгостроковий характер пенсійних накопичень та їхня соціальна спрямованість зумовлюють об'єктивну потребу в

довгострокових і надійних фінансових продуктах як об'єктах інвестування з належним забезпеченням зобов'язань за цими інструментами.

Таблиця 1

Обмеження фінансових інвестицій НПФ в Україні

Фінансові інструменти інвестиційної діяльності НПФ	Обмеження відповідно до чинного законодавства України
Цінні папери одного емітента	≤ 5 % загальної вартості пенсійних активів пенсійного фонду
Інші активи, не заборонені законодавством України	
Цінні папери, емітентом яких є засновник НПФ	
Банківські депозитні рахунки та ощадні сертифікати одного банку	≤ 10 % загальної вартості пенсійних активів пенсійного фонду
Об'єкти нерухомості	
Банківські метали	
Цінні папери, емітентом яких є засновник фонду протягом перших п'яти років із початку заснування НПФ	
Цінні папери, доходи за якими гарантовано Радою міністрів АРК, та облигації місцевих позик	≤ 20 % загальної вартості пенсійних активів пенсійного фонду
Цінні папери іноземних емітентів	
Банківські депозитні рахунки та ощадні сертифікати банків	≤ 40 % загальної вартості пенсійних активів пенсійного фонду
Облигації підприємств, емітентами яких є резиденти України	
Акції українських емітентів	
Цінні папери, доходи за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України	≤ 50 % загальної вартості пенсійних активів

Недержавні пенсійні фонди формують портфель, до якого входять об'єкти інвестування з мінімальним ступенем ризику. Тому особливого значення набуває вибір інвестиційних інструментів, використовуючи які НПФ зможуть забезпечити захист грошових коштів населення від інфляційних процесів і при цьому отримувати визначений приріст капіталу.

Аналіз сучасного стану фінансового ринку України щодо наявності прийнятних для інвестування пенсійних активів інструментів засвідчив:

обмеженість наявного кола цінних паперів та інших інструментів, які визначені законодавством і частково задовольняють вимоги пенсійних фондів (облігації внутрішньої державної позики, акції та облігації підприємств, ощадні сертифікати, банківські депозити); можливість випуску окремих фінансових інструментів, котрі не набули широкого застосування, але могли би розглядатися як об'єкти для інвестицій пенсійних активів (привілейовані акції, облігації місцевих позик); відсутність визначення в чинному законодавстві окремих видів фінансових інструментів, що є традиційними об'єктами інвестування пенсійних коштів у інших країнах (іпотечні, конвертовані цінні папери тощо).

Однією з ключових переваг функціонування НПФ є й система оподаткування їхньої діяльності. Відповідно до чинного законодавства, вони звільнені від оподаткування вкладів учасників аж до моменту одержання пенсійних виплат, що дає змогу вільно інвестувати активи, не сплачуючи податки після закінчення кожного інвестиційного циклу.

Розвиток та функціонування недержавних пенсійних фондів є доволі перспективним напрямом у процесі формування розвинутого та стабільного інвестиційного ринку в Україні. Проте, існують й об'єктивні фактори, що стають на перешкоді в розбудові системи недержавного пенсійного забезпечення та гальмують її розвиток, а саме: нерозвиненість українського ринку цінних паперів, що не дає змоги повністю реалізувати потенційні можливості використання пенсійних активів фондів, тобто максимально диверсифіковано інвестувати; недостатня поінформованість населення про сутність і переваги НПФ, а як результат – недовіра до них; недосконалість законодавчого забезпечення інвестиційної діяльності НПФ, що відображається в жорстких обмеженнях вкладання активів фондів у фінансові інструменти; відсутність обмежень щодо системи бонусних виплат учасникам організаційного процесу НПФ, особливо управляючих активами та адміністраторів, що може стати причиною зловживань. Усі ці особливості відображають рівень функціонування недержавних пенсійних фондів, їхні реальні можливості провадити інвестиційну діяльність.

Заходами, спрямованими на активізацію НПФ мають стати: 1) ширше інформування населення про переваги НПФ; 2) розширення діапазону інвестиційних вкладень через моніторинг об'єктів інвестування з підвищенням прибутковості інвестицій; 3) поліпшення інвестиційних обмежень шляхом удосконалення законодавства, що регулює цю діяльність; 4) розвиток ринку цінних паперів загалом, адже ліквідний, надійний і прозорий фондовий ринок має забезпечити створення сприятливих умов для розвитку НПФ.

Література:

1. Туманова О. А. Інвестиційна діяльність недержавних пенсійних фондів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. №2. С. 8–10.
2. Овчиннікова Т. В. Переваги та недоліки недержавних пенсійних фондів як інституційних інвесторів. URL: http://www.rusnauka.com/9_NND_2013/Economics/4_131702.doc.htm.
3. Змієнко М. О. Сутність недержавних пенсійних фондів як інституційних інвесторів. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2011. №30. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/viewFile/335/324>.
4. Кузнєцова А. Я., Гірченко Т. Д. Місце і роль недержавних пенсійних фондів на фондовому ринку України. *Вісник Української академії банківської справи НБУ*. 2009. №2 (27). С. 7–13.
5. Смоляр Ю. О., Терещенко Г. М. Особливості інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів: зарубіжний досвід і вітчизняна практика. *Фінанси України*. 2008. №3. С. 43–51.
6. Коваль С.Л. Система державного соціального страхування: досвід України та Німеччини. *Світ фінансів*. 2018. №2 (55). С. 67–77.

Зубик Ірина Леонідівна

ст. гр. ФМЗ-11, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Шулюк Б.С.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ДЖЕРЕЛА ЇЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Економічні перспективи будь-якої країни залежать від трудових ресурсів, які формують національний ринок праці, тому в період наукомісткого та інноваційного виробництва знання набули першочергового значення, забезпечуючи конкурентну перевагу та фінансову вигоду. Заклади вищої освіти є платформами для підготовки кваліфікованих фахівців, а випускники – економічно очікуваним кадровим потенціалом із культурним, науковим та інноваційним рівнем. Нині вища освіта стала об'єктивною цінністю, на пріоритетах якої формується державна політика, що веде до прогресивних економічних та соціальних змін [2, с. 116].

В Україні за період 2010-2018 навчальних років спостерігається тенденція щодо зменшення кількості ВНЗ на 152 одиниці (з 813 до 661). За формою власності усі ВНЗ поділяються на заклади державної, комунальної та приватної власності. Найбільшу частку у структурі ВНЗ займають заклади державної і комунальної власності (більше 80 %). Державна служба статистики України не дає окремо поділу кількості ВНЗ державної і комунальної власності за роками. В динаміці аналізованих